

Vanäran

Vanäran

Epilog till affären Shakespeare

av Christian Lanciai (2014)

Personerna:

Lord Francis Bacon
Christopher Marlowe
John Dee
Mary Sidney
Edward de Vere, earl av Oxford
Robert Devereux, earl av Essex
Henry Wriothesley, earl av Southampton
Roger Manners, earl av Rutland
Elizabeth Sidney
William Stanley, earl av Derby
Robert Cecil, Lord Burleigh
en vakt
Sir Walter Raleigh
Kung James I
Ben Jonson

domare och pärer av England

Handlingen äger rum i England, 1593-1618.

Akt I Scen 1.

Bacon Men du måste ju förstå, min vän, att det går inte an att fortsätta så här.

Marlowe Vad har jag då gjort mig skyldig till utom att vara ärlig?

Bacon Det kan man inte vara i politiken. Då skaffar man sig fiender, och det är det sista någon ärlig man är betjänt av. Det finns något som heter diplomati som du måste lära dig.

Marlowe Vad är diplomati utom lögn, undanflykter och feg förtäckthet?

Bacon Men den är nödvändig. Man kan inte bara utmana hela etablissemangen med dess moraliska normer och bibliska standard som du har gjort utan att det måste slå tillbaka.

Marlowe Desto viktigare är det då att stå för vad man går för.

Bacon Ingen tycker om att bli retad, och du har uppretat alla.

Marlowe Nej, det var inte jag. Det var Baines som nedlät sig till ett nedrigt angiveri!

Bacon Och gjorde du inget för att provocera honom?

Marlowe Extremt litet. Jag tyckte aldrig om honom, men jag måste tolerera honom. Då kunde han också ha tolererat mig.

Bacon Han har retat sig på din aggressiva påstridighet. Om du inte insisterat på ditt demonstrativa kätteri hade han inte retats till åtgärder.

Marlowe Skulle jag då gömma mina avsikter efter att så uttalat ha presenterat dem på teatern?

Bacon Teatern är en annan sak. Den kan ännu räddas. Men du kan inte räddas.

Marlowe Vad menar ni?

Bacon Du har demonstrerat dina kätterska åsikter om Bibeln och nästan utmålat Jesus om inte som homosexuell så dock som en bedragare vid sidan av Moses. Du har hävdatt din rätt att prägla mynt av samma kvalitet som drottningens. Det sista kan inte ens drottningen acceptera.

Marlowe Är man utan pengar så är man.

Bacon Du måste gå under jorden. Försvinn som Marlowe och låt honom aldrig synas mer. Det är vår enda möjlighet att rädda honom. Lämna England för någon tid, och du kan säkert finna dig till rätta i Italien eller Spanien eller hos Henrik IV tills du har blivit glömd. Men du kan aldrig återkomma som Marlowe. Fortsätt för all del att skriva förträffliga skådespel, vi kan alltid hitta andra namn att gömma dem under, men Marlowe kan bara överleva om han är död. Vi ska alla bevara din hemlighet med vår tystnad. Men du kan aldrig göra dig gällande mera utom i förklädnad.

Marlowe Du ger mig alltså all frihet att fortsätta verka som poet under förklädnad.

Bacon Ja, förutsatt att du vidmakthåller den.

Marlowe Jag vore inte dramatiker om jag inte kunde vara konsekvent i en rollgestaltning.

Bacon Just det. Det är det du måste vara. Gå under jorden, och verka där desto mera utan identitet i förtäckthet.

Marlowe Då ska jag be att åtminstone få regissera min sorti själv, så att den blir trovärdig.

Bacon Ju trovärdigare, desto bättre.

Marlowe Walsinghams vänner får assistera mig. Det blir min bästa intrig. Sedan må puritanerna häckla mig till förbannelse och förråda sig själva genom sitt skadeglada hån över en dramatikers svåra ändalykt.

Bacon Skrattar bäst som skrattar sist.

Marlowe Det är det jag menar. Vi skall nog lura dem alla, Sir Francis, och hela världen med dem!

Scen 2. Hemma hos John Dee i hans studerkammare.

Dee Du är död, men du lever. Det skall du vara tacksam för.

Marlowe Men vad är det för ett liv i limbo? Jag är varken död eller levande utan blir hängande i luften som ett ingenting, men ändå vid fullt medvetande.

Dee Det är ditt livs chans. Genom att du är förklarad död kan ingen mera röra dig. Du slipper alla dina fiender, dina avundsmän och konkurrenter vid teatern, Thomas Kyds kverulans och nedrighet, puritanernas angrepp och förföljelser och sådana som Richard Baines med all småaktighet i världen. Du är fri och har en fast grund att stå på genom den dramatik du redan skapat. Den är fullmogen, och du har bara nu att leva ut den utan några hämningar alls. Jag avundas dig nästan. Själv måste jag fortsätta vara ryktbar och klä skott för ignoranternas blindskytte.

Marlowe Men jag är helt ensam. Det är bara sådana som ni som kan initieras i mitt öde.

Dee Men du har en mäktig vän i Francis Bacon och Thomas Walsingham.

Marlowe Jag vill inte bli beroende av deras nåd och heller inte utsätta dem för obehag med att utnyttja deras vänskap.

Dee Alltså är det bästa du kan göra att resa bort.

Marlowe Ju längre bort desto bättre, och ju längre jag är borta, desto bättre.

Dee Och där kan du i lugn och ro fortsätta skriva inspirerade dramer.

Marlowe Men det känns frustrerande att inte kunna upplysa Anthony Munday, Thomas Nashe och andra vänner om vad som har hänt.

Dee Räcker det inte med mig, Francis Bacon och Walter Raleigh, de tre främsta elisabetanerna?

Marlowe Jag vill aldrig riskera Raleighs ställning med att återuppliva vår vänskap. Och ni är gammal, John Dee.

Dee Tror du inte jag är medveten om det? Men det är faktiskt en fördel. De unga må häckla och håna de gamla för deras konservativa tröghet och gammalmodiga ideal, men den mognaden slår allting annat. Min lärdom må vara mossig, men den är överlägsen hela världen genom sin distansierade klokhets reducerar alla omognare ungdomar till dvärgar. Vi är förmer än vad någon anar genom att vi vet mer än vad någon annan vet. Den som hånar är okunnig, och den som hånar lärdomen är en idiot. Låt världen gå under i sin enfald och sin fåfänga jakt på nöjen, som bara är en självdestruktiv självkonsumtion för narrar att gå under och

försvinna genom, men vi skall bestå. Den högsta komplimang jag någonsin mottagit var ditt spel Doktor Faustus. Den kommer att framföras och förbli aktuell i evighet och visa hur lärdomen, det ständiga strävandet efter mera är överlägset och har rätt medan själva Gud har fel. Din doktor Faustus är en martyr för det högsta idealet, strävandet efter ständigt högre former av skönhet och sanning, och besegrar världsordningen och Guds orättvisa genom sin martyrdöd. Fortsätt att skriva mera sådana tragedier. De blir odödliga just genom att deras hjältar dör i bevisandet av att de har rätt, precis som du har gjort genom din egen iscensatta död.

Marlowe Ni är den högst respekterade mannen i riket.

Dee Och den största tönten och narren, då jag hellre umgås med andar än med fåvitska människor. Gå du och gör sammanlunda. Befolka teatern och dina pjäser med idealiska människor, och du skall se att du kan övervinna hela världen.

Marlowe Tack, master John Dee.

Akt II Scen 1. Wilton House. En middag.

Mary Sidney Jag hälsar er alla välkomna. Vi är här för att fortsätta spelet, som aldrig får ta slut. Vi är nästan bara poeter här, och vi har alla ett enda gemensamt intresse – poesins kontinuitet, vad som än händer. Och vi har funnit den rätta formeln, som min bror lämnade efter sig – total anonymitet.

Oxford Gärna för mig. Den fungerar.

Essex Som huvudavtagare efter Philip Sidney, som fick den oöverträffbara äran på min lott att få hans hustru till min egen, känner jag mig som huvudansvarig för den nya generationens diktare, och hälsar välkomna mina båda unga bästa vänner, earl Henry Wriothesley av Southampton och Roger Manners, earl av Rutland.

Southampton Rutland är mycket mer en äkta poet än jag, som nöjer mig med att mest bara gå på teatern.

Mary Vad vore teatern utan sin publik? Och vem leder och lockar publiken dit om inte entusiastiska ledande adelsmän, som ni båda?

Rutland Min blygsamhet förbjuder mig att någonsin framträda som poet.

Elizabeth Och ändå är du kanske den främsta poeten av oss alla.

Mary Låt oss hålla oss till ämnet. Vi är ett antal poeter och dramatiker, där väl earlen av Oxford är den ledande som förgrundsfigur, men vi har alla ett samlingsnamn som vi valt att använda som vår skyddsidentitet.

Oxford Vår man Shakespeare.

Mary Ja, det är namnet på vårt spel.

Essex Men kan vi lita på honom?

Mary Han är perfekt som neutral signatur. Han är en slipad affärsman som bara är intresserad av att tjäna pengar och gör vad som helst för att expandera sin privata förmögenhet, så att vad man betalar honom för håller han.

Essex Vad betalar vi honom för?

Mary Att hålla tyst med att vi använder hans namn som skylt för vår poetiska verksamhet.

Oxford Låt mig påminna om att vi blev tvungna till denna sekretess genom krisen med Marlowe.

Essex Vad hände med Marlowe?

Mary Han var alltför frispråkig med sitt fritänkeri. Han skaffade sig farliga fiender genom att öppet predika ateism och förklara Moses och Jesus som bedragare. Han ådrog sig därigenom en angivelse till högsta rådet mot honom som ateist, homosexuell och falskmyntare. Då han var i Walsinghams underrättelsetjänst direkt under drottningen måste han tas ur bruk.

Southampton Vem organiserade egentligen hans fingerade död?

Mary Vet du inte det? Han regisserade hela scenen själv, och drottningen hjälpte till med att bidra med sin egen likbesiktningsman med dokumentation som inte kan ifrågasättas.

Rutland Så han är officiellt död men kan ändå fortsätta verka under vår skyddsmantel?

Mary Han har gjort Shakespeare berömd.

Essex Och det tackar Shakespeare för som tjänar pengar på det.

Mary Vi tjänar alla på det. Därigenom för vi min broders verksamhet vidare. Han visade oss vägen, och vi följer den med att konsekvent iaktta samma anonymitet.

Essex Får jag kröna vårt litterära möte med att tillkännage en litterär förening? Min älskade styvdotter, Elizabeth Sidney, har accepterat Roger här som sin blivande man.

Mary Det är för underbart för att vara sant.

Oxford Du saknade minsann inte friare, Elizabeth. Varför valde du just honom?

Elizabeth Därför att han är poet.

Essex Alla hennes andra friare var bara earlar.

Rutland Jag är en av er och följer Sidneys linje och är hellre en anonym poet än earl.

Mary Då förstår jag att du valde honom, Elizabeth.

Elizabeth Jag kommer aldrig att älska någon annan.

Oxford Älskar du henne, Roger?

Rutland Jag kunde knappast älska någon annan. Det är hon eller ingen.

Southampton Du kunde inte ha gjort något bättre val.

Derby Jag rekommenderar som passande bröllopsspel till deras högtidlighet den komedi som jag förgyllde mitt eget bröllop med, det förtrollande sagospelet "En midsommarnattsdröm" om bröllopet mellan Oberon och Titania.

Oxford Och diverse andra.

Rutland Vad passar bättre till ett bröllop än ett bröllopsspel?

Elizabeth Och ett Shakespearespel dessutom.

Derby Precis.

Mary Detta var verkligen ett lyckligt tillfälle.

Essex Kan vi vänta oss en fortsatt produktion av Shakespearespel?

Mary Det hoppas jag verkligen, så länge som möjligt, och helst för alltid.

Derby Jag tror jag kan garantera den saken. Marlowe står under mitt beskydd, som han tidigare stod under min brors.
Mary Som blev giftmördad. Vi har inte råd med fler sådana förluster, Stanley.
Derby Jag vidtar alla försiktighetsåtgärder för diplomatisk diskretion.
Oxford Vi litar på dig.
Essex Men kan vi lita på Marlowe?
Derby Så länge han lever. Han har redan dött en gång, så han kan knappast dö fler gånger.
Southampton Hans vanära var fruktansvärd. Han kunde bara komma undan den genom döden.
Mary Och det gjorde han med den äran.
Oxford Även han hör till oss.
Rutland Och har kanske den största erfarenheten av oss alla.
Essex Av sina resor och uppdrag utomlands?
Rutland Inte bara det, men mest av allt av sin egen död.
Southampton Han lever desto mer.
Derby Och har blivit desto friare som diktare. Ingenting kan stoppa honom nu.
Essex Så länge vi beskyddar honom.
Mary Precis. Jag föreslår en skål för företaget Shakespeare och dess fortsatta teatraliska och poetiska verksamhet i oförtröttlighetens namn.
Oxford Och i Philip Sidneys!
Southampton Och skål för Rogers och Elizabeths bröllop!
Rutland Skål för oss alla!
Mary Och Shakespeare!
(De dricker varandra till i en omfattande skål.)

Scen 2.

Bacon Det bekymrar mig att du är så förbunden med Essex. Hur avhängig är du egentligen av honom?
Rutland Vi är alla beroende av honom.
Bacon Vilka är alla?
Rutland Jag och Southampton och hela vårt följe. Är inte ni det också?
Bacon Jag tjänade och hjälpte honom entusiastiskt som alla andra, liksom även drottningen tills nyligen, men han har gått för långt. Han håller på att vända sig mot drottningen och tror han kan få England med sig.
Rutland Är det sant?
Bacon Det är tyvärr sant. Hon har dragit öronen åt sig inför hans ageranden, och jag måste tyvärr överge honom.
Rutland Men han är ju Englands främste hjälte av nästan samma status som Philip Sidney!

Bacon Tyvärr har han spårat ur. Hans sak är dödsdömd, och jag kan bli tvungen att dra honom inför rätta som drottningens åklagare.

Rutland För vad?

Bacon Högförräderi.

Rutland Det kan inte vara sant! Det skulle rycka marken undan allas fötter! Det vore en katastrof för England och inte minst för drottningen och hela hennes epok!

Bacon Du är som en son för mig. Jag har gjort allt vad jag kunnat för att ge dig den bästa tänkbara utbildning, du är bildligt sett nummer ett i vårt land, och jag vill till varje pris skydda dig. Din enda chans är att ställa upp som drottningens vittne och avslöja allt om Essex' stämplingar.

Rutland Det är inte mycket jag vet.

Bacon Men det är något. Du var med honom i Irland.

Rutland Det var också Derby och Southampton och många andra.

Bacon Och ni är alla i fara om ni fortsätter att stödja honom.

Rutland Man kan inte svika en vän!

Bacon Men om han har svikit nationen och drottningen?

Rutland Detta kommer vi aldrig oskadda igenom. Vi blir alla märkta för livet.

Bacon Inte om ni överger honom.

Rutland Jo, av vanäran i att nödgas svika en vän.

Bacon Jag beklagar. Jag har varnat dig. Gör vad du kan för att rädda dig själv. (*går*)

Rutland Det är ofattbart! Drottningens högsta gunstling! Jag kan inte tro det! Kan han verkligen ha förlorat sitt omdöme? Och arvtagare efter Philip Sidney till min älskades mor! Det vore då den fullkomliga katastrofen. (*är förkrossad*)

Akt III Scen 1. Westminster, överhuset.

Bacon Min ärade vän och lord Devereux, earl av Essex, ni står anklagad för högförräderi inför nio domare och 25 av rikets högsta adelsmän. Hur besvarar ni anklagelsen?

Essex Att ni, lord Bacon, som jag hjälpt mer än någon annan och som är skyldig mig all er framgång i er karriär, skulle uppträda som min åklagare är mer än vad jag förtjänat.

Bacon Det har inte med saken att göra. Hur besvarar ni anklagelsen?

Essex Jag ville aldrig drottningen något ont. Jag ville bara befria henne från sina sämsta rådgivare.

Bacon Och vem var hennes sämsta rådgivare? Alla hennes ministrar eller bara någon eller några?

Essex De vet själva vem de är.

Bacon Ni vill således inte nämna några namn?

Essex Nej.

Bacon Faktum kvarstår att hennes rådgivare är hennes regering, och då ni ville befria henne från någon eller några av hennes rådgivare gjorde ni uppror mot hennes regering. Är det en oriktig konsekvens av ert resonemang?

Essex Jag tar ansvar för mitt agerande.

Bacon Som bestod i att ni beväpnade 300 män att följa er till ert möte med regeringen. Detta kunde bara uppfattas som ett kuppförsök.

Essex Jag ville gardera mig.

Bacon Vad väntade ni er, då ni mobiliserade er så massivt inför ett möte med drottningen? Ville ni ta henne och rådet som gisslan?

Essex Jag har varit i husarrest ända sedan min återkomst från Irland efter att ha frångagits mitt befäl.

Bacon Ni klampade in hos drottningen med leriga stövlar medan hon ännu höll på med sin morgontoilett. Var det ett passande sätt att återvinna hennes förtroende efter ert nederlag i Irland med er degradering som följd?

Essex Därför hade jag skäl att vänta mig det värsta.

Bacon Ville ni hämnas för att hon berövat er monopolen på landets vinimport?

Essex Absolut inte, fastän förlusten av den inkomsten ruinerade mig.

Bacon Vi har full förståelse för att ni inte ville skada drottningen men ingen förståelse för era stämplingar mot regeringen. Får jag be mylord Henry Wriothesley, earl av Southampton, träda fram och vittna. (*Denne träder fram och stiger upp.*)

Southampton Jag har ingenting att ångra. Jag har tjänat earlen av Essex hela vägen som min välgörare och bästa vän.

Bacon Var ni medveten om hans upprorsplaner?

Southampton Inte förrän de gick för långt.

Bacon Likväl övergav ni honom inte ens då.

Southampton Nej. Jag sviker aldrig en vän.

Bacon Även jag var hans vän men vägrade följa honom när hans planer vände sig mot regeringen.

Southampton Jag var aldrig politiskt intresserad.

Bacon Nej, det var ni inte. Likväl var ni inte klok nog att avstå från att följa er vän ner i en politisk avgrund. Får jag be earlen av Rutland träda fram och vittna. (*Denne träder fram i båset.*) Även ni var med earlen av Essex intill slutet.

Rutland Jag kände inte till hans planer.

Bacon Inte ens när han genomförde dem?

Rutland Jag trodde bara gott om honom.

Bacon Han var er idol, inte sant, liksom hela Englands?

Rutland Ja.

Bacon Så ni var lika okritisk och aningslös som Southampton?

Rutland Ja.

Bacon Ni deltog i Essex irländska fälttåg mot drottningens vilja.

Rutland Nej, hon lät mig följa honom men återkallade mig sedan.

Bacon Lydde ni hennes befallning?

Rutland Ja, efter earlen av Essex' stora seger vid Cahin Fortress.

Bacon Hans enda seger. Hur var det med Southampton? Trotsade han drottningens order och följde Essex?

Rutland Essex utnämnde honom till chef för kavalleriet, vilket förargade drottningen, som ogiltigförklarade utmärkelsen..

Bacon Ändå förblev Southampton i Essex' tjänst?

Rutland Ja.

Bacon Var hans lojalitet fullständig intill slutet?

Rutland Jag kan inte säga annat.

Southampton Endast den som sviker en vän är en förrädare!

Rutland Jag har inte svikit dig, Henry.

Southampton Nej, det är bara alla andra som har gjort det.

Bacon (till domarna) Behöver vi höra mera, herrar domare?

En domare (reser sig) Earlen av Essex' högförräderi mot stat och regering är med självklarhet uppenbar, då han inte ens förnekar det själv. Earlarna av Southampton och Rutland erkänner sin delaktighet i hans uppror. Alla tre måste därmed dömas till döden genom halshuggning jämte fem andra av hans närmaste män.

Robert Cecil Det har dock inkommit petitioner med vädjanden om överklagande av domarna mot Southampton och Rutland, vilka har bifallits av drottningen, då deras ungdom och politiska omedvetenhet talar för deras oskuld. Deras dödsdomar har mildrats till livstids fängelse.

Southampton De kunde lika gärna ha halshuggit oss. Vi är ändå förlorade.

Rutland Ingen adelsman kan överleva sin egen vanära.

Bacon Förhandlingarna är avslutade. För ut fångarna.

Essex Ingen dyrkade drottningen högre än jag!

Bacon Varför gjorde du då uppror mot henne och kallade henne en gammal hagga?

Essex Fick hon höra det?

Bacon Det var det som dömde dig, Robert, i hennes ögon.

Essex Ack, hennes gunst blev min undergång!

Bacon Nej, Robert, du lät dig bländas och förföras av den makt hennes gunst gav dig och blev övermodig, så att inte ens hon till slut kunde kontrollera dig och allra minst du själv.

(Fångarna förs ut. Rutland är förkrossad.)

Bacon (till en vakt) Håll ett öga på Rutland, så att han inte bär hand på sig själv.

vakten Han är bara tjugofyra år.

Bacon Just det. Vi ska nog få ut honom, och Southampton också.

Scen 2. Belvoir.

Elizabeth Ta det lugnt, Roger. Du är hemma nu.

Rutland Hur kan jag någonsin ta det lugnt mer? Jag är en bruten man, och jag har förlorat min bästa vän. Southampton sitter fortfarande inspärrad.

Elizabeth Han kommer nog ut han också.

Rutland Och vi är ruinerade. Jag har dömts att betala trettio tusen pund till staten.

Elizabeth Bacon har lagt ett gott ord för dig hos den nya konungen. Han inser säkert att du aldrig kommer att kunna betala det.

Rutland Det spelar ingen roll. Jag var aldrig intresserad av pengar. Det gör mig det samma om vi är ruinerade eller inte. Allt faller i betydelse mot att vi är stukade, inte bara jag och Southampton men hela gräddan av de bästa i aristokratin, alla som var med Essex och entusiastiska för honom, alla som trodde på honom, alla som delade entusiasmen för vår tid och vårt rike.

Elizabeth Det finns skäl att göra det nu när England och Skottland är förenade.

Rutland Vi är ändå förlorade. Vi har tappat våra ideal. Vad hjälper det om kungen behagar visa oss nåd, när han i stället inspärrat Sir Walter Raleigh?

Elizabeth Vad har han gjort?

Rutland Ingenting. Han var drottning Elisabeths största och sista gunstling. Han var väl för mäktig, för stolt och grann och för elisabetansk för att falla Robert Cecil och den nye kungen i smaken.

Elizabeth Alltid är det någon som råkar illa ut.

Rutland Men varför alltid de bästa? Och varför alltid så oförtjänt? Christopher Marlowe var vår första och största dramatiker, och han tvingades hoppa av bara för sin frispråkighet. Thomas Kyd torterades så att han tappade sugen och dog. Earlen av Essex var för grann och dyrkad för att få leva. Och nu Raleigh.

Elizabeth Vi har dock vår kärlek att leva för.

Rutland Förvisso, men, min älskade, jag kan aldrig ge dig barn. Jag är impotent. Jag är för svag och lider av klen hälsa, särskilt efter vistelsen i Towner, vars vanära jag aldrig kommer att kunna komma över, jag kan aldrig älska dig tillräckligt, och jag kommer antagligen att dö tidigt, för jag har redan gett upp.

Elizabeth Min kärlek skall upprätthålla dig. Tänk på alla våra vänner, på din teater, på alla dina kolleger i de sköna konsterna, på allt vad vi har att leva för.

Rutland Ja, vi har det för bra. Jag föddes i ett drivhus, som måste fostra mig till en ömtålig planta. Och så fick jag dig på köpet, landets ädlaste blomma, dotter till vårt nationalhelgon och med världens mest formidabla faster.

Elizabeth Du får inte svika henne. Hon ser fram emot din nästa pjäs.

Rutland Jag kan hädanefter bara skriva tragedier, förkrossande, förtvivlade tragedier.

Elizabeth De är bra de också. Huvudsaken är att poesin inte dör och att teatern lever vidare.

Rutland Jag ska leva för den så länge jag lever.

Elizabeth Och jag skall leva bara för dig.

Rutland Det är jag inte värd.

Elizabeth Jo, för du är poet.

Rutland Och oförbätterlig som sådan.

Elizabeth Det är vi tacksamma för. Hela världen är din scen.

Rutland Det blev den för att jag reste så förtvivlat. Jag lärde känna världen till min förbannelse alldeles för tidigt och blev bränd av för mycket kunskap om den.

Elizabeth Var inte ledsen för att vårt äktenskap aldrig kan fullkomnas. Vi har det som är bättre.

Rutland Vad tänker du på? Konsten?

Elizabeth Poesin. Skönheten. Sanningen. Allt det väsentliga med livet.

Rutland Du ger mig några år till med din kärlek. Annars hade jag dött i Towern.

Elizabeth Du kommer aldrig att dö.

Rutland Inte du heller i så fall.

Elizabeth Vi får se vem som dör först. Om det blir du följer jag dig genast.

Rutland Gör inte det. Lev. Du får inte kasta bort dig på mig.

Elizabeth Det har jag redan gjort.

Rutland Du vet inte vad du gör.

Elizabeth Jo, jag vet precis vad jag gör.

Rutland Ack, vi är för känsliga för denna världen. Den måste kväva oss med sin otillräcklighet och besvärande närvaro i våra liv.

Elizabeth Förr eller senare slipper vi den.

Rutland Ju förr, desto bättre.

Elizabeth Du har mycket kvar att skriva.

Rutland Ja, mera fåfänga för skådespelarna att göra ingenting av.

Elizabeth Din konst är mera än bara teater.

Rutland För Marlowe blev teatern mer än hela världen, och därför måste han lämna den.

Elizabeth Han lever genom dig.

Rutland Det är han som lever, inte jag. Jag är bara skuggan av en narr.

Elizabeth Men du skriver vackra dikter.

Rutland Jag beklagar. Jag kan inte hjälpa det.

Elizabeth Du bara är sådan. Fortsätt med det och lev för evigt.

Rutland Nej tack.

Elizabeth Vi får se.

Rutland Tack för att du finns. Annars skulle jag aldrig överleva.

Elizabeth Inte heller jag utan dig.

Rutland Kom, min älskade. En kyss kan jag alltid ge dig.

Elizabeth Jag har alltid önskat att få dö genom en kyss.

Rutland Det vore något för scenen.

Elizabeth Du får alltid nya idéer.

Rutland Nej, jag använder bara gamla och andras.

Elizabeth Men dina versioner överträffar alltid originalen.

Rutland Det är inte meningen.

Elizabeth Men så blir det.

Rutland Kom, min älskade. Låt mig få ge dig en kyss till evigt liv i stället för döden.

Elizabeth Jag ber i så fall att få betala tillbaka med samma mynt.

(De sjunker samman i en kyss.)

Akt IV Scen 1. Towern.

Raleigh Mycket vänligt av dig att hälsa på mig, gamle gosse. Finns det någon anledning?

Bacon Jag har hälsningar till dig från Oxford. Han är döende.

Raleigh Ja, han var bra på att dricka. Har han gjort något annat under de senaste tio åren?

Bacon Inte mycket.

Raleigh Jag tänkte det. Vi var inte alltid de bästa vänner, men om vi inte hjärtligt hatade varandra kunde vi faktiskt hjärtligt älska varandra.

Bacon Ja, det var så på den gamla goda tiden, när drottningen gjorde alla till rivaler.

Raleigh Och själv tålde hon minst av alla att man dyrkade någon annan. Alla vi som gifte oss begick dödssynder i hennes ögon och fick våra karriärer skrotade. Finns det någon kvar nu, om Oxford hälsar hem?

Bacon Vi två.

Raleigh Ingen annan? Ingen återväxt?

Bacon Inte under den nuvarande kungen. Han är beskyddande men inte inspirerande. Han tycker bara om Shakespeare och de mörkaste tragedierna.

Raleigh Så den verksamheten fortsätter i alla fall. Hur gick det för Southampton och Rutland?

Bacon Båda blev vanärade för livet genom Essexspektaklet. Båda gifte sig och kom i onåd hos drottningen. Det vet du. De dömdes till livstid men benådades av kung James och fick sina omöjliga bötesbelopp efterskänkta. Det kan hända dig också.

Raleigh Det tror jag inte. Kungen hatar mig.

Bacon Varför?

Raleigh För att det inte finns någon rimlig anledning. Jag måste ha sagt något någon gång, som när drottningen fick veta att Essex kallat henne en gammal hagga. Jag är bättre än han, och det kan han inte förlåta mig. Han kommer aldrig att ge sig förrän jag är död.

Bacon Jag försöker intressera honom för att skicka dig ut på en ny Eldoradoexpedition. Då skulle han både bli av med dig, och du skulle bli fri. Du kunde stanna i Amerika sedan, om du ville.

Raleigh Han skulle bara skicka iväg mig om han var säker på att jag aldrig skulle komma tillbaka. I och för sig, i Amerika finns en framtid. Här tog den slut med Essex, när drottningen dog och när vi blev ett med Skottland. Stuartarna kommer bara att leda till olycka, som de alltid gjort i Skottland.

Bacon James V skötte sig.

Raleigh Undantaget som bekräftar regeln.

Bacon Ha tålmod, min vän. Jag ger mig inte förrän den yppersta elisabetanen blir fri igen.

Raleigh Han kan inte andas i Stuartarnas klimat. Den friheten blir hans död. Men i och för sig, hellre fri och död än levande begraven.

Bacon Du anklagades utan bevis och inspärrades här utan laglig grund.

Raleigh Kungen är för mäktig när han åsidosätter lagen och menar sig kunna göra vad han vill. Annars skulle jag tolerera honom.

Bacon Om du inte hade den invändningen mot honom skulle han tolerera dig.

Raleigh Dödläge alltså.

Bacon Inget dödläge är hopplöst.

Raleigh Och du blir bara mäktigare hela tiden. Hur kan du med?

Bacon Jag ser makten som ett medel till konstruktivitet.

Raleigh Förr eller senare blir du korrumpierad, och då är du pantad.

Bacon Den dagen, den sorgen. Det går så länge det går.

Raleigh Lycka till. Tack för visiten.

Bacon På återseende.

Raleigh För resten, hur är det med min skyddsling Marlowe?

Bacon Han har gett upp. Han har accepterat icke-existens i skuggornas värld där hans enda andhål är att hålla sig till den anonyma traditionen från Philip Sidney och fortsätta producera under falskt namn.

Raleigh Shakespeare?

Bacon Namnet de alla går under.

Raleigh Bara du håller dig med eget namn.

Bacon Jag är ingen poet.

Raleigh Alla våra olyckor började med Marlowe. Om han fått fortsätta som han börjat hade vi alla kunnat fortsätta hålla våra huvuden högt.

Bacon Han var för frispråkig. Han utmanade hela samhället.

Raleigh Och med rätta. Det kan bara bli bättre med kritik och kan bara förvärras utan.

Bacon Det är ändå dumt att utmana det när man vet att det kan skada en själv.

Raleigh Han var inte rädd för initiativ med livet som insats. Det är vad som utmärker oss elisabetaner.

Bacon Om man förlorar allt på kuppen är man sedan vingklippt och kan inte komma med nya initiativ.

Raleigh Det är ändå viktigare att ha rätt än att få rätt.

Bacon Jag hoppas jag aldrig behöver bli din åklagare som jag blev Essex'.

Raleigh Essex var dumdristig och saknade omdöme. Du hade inget val. Jag tror inte du behöver frukta mig. Jag är redan vingklippt.

Bacon För tillfället. De kan växa ut igen. Allt du behöver är frihet.

Raleigh Tack, gamle gosse. Du är mitt enda hopp.

Bacon Och nationens. Utan mig vore den förlorad åt korruption, självsvåld, godtycke och orättvisa.

Raleigh Jag hoppas du klarar dig.

Bacon Vi får se. (lämnar)

Scen 2. Westminster.

James Ni måste ta er an fallet, Lord Protector.

Bacon Ni måste förstå att det bjuder mig emot.

James Ni har inget val. Om ni inte tar det måste jag betrakta er som part i målet på den svarandes sida.

Bacon Betänk då att han är en gammal man som haft otur med en katastrof som inte vållades av honom själv genom vilken han förlorat sin son.

James Karlen är ett hån mot hela min regering. Han fick sin chans och har misslyckats. Han hade till och med kunnat stanna kvar där borta och funnit sig en fristad i sin egen koloni Virginia men valde ändå att komma tillbaka.

Bacon Var inte det lojalitet mot kronan?

James Snarare tvärtom. Han bröt mot mina order och visste att han bara hade att vänta att ställas till svars om han kom tillbaka.

Bacon Det är många omständigheter med hans expedition som ställer frågetecknen.

James Karlen var emot mig och en förrädare från början. Allt som saknades var det slutgiltiga beviset. Därför sattes han i fängelse i stället tills vidare. Valet är ert, Sir Francis. Antingen ställer ni upp som hans åklagare för mig och får behålla er ställning som rikets andre man, eller också har ni ingenting mer med regeringen att göra.

Bacon Ni formligen tvingar mig.

James Ja. Vi måste bli av med honom en gång för alla. Han är obekväm.

Bacon Har vi råd att förlora och offra fler elisabetaner? Efter Rutlands död och hans änka Elizabeths självmord för att följa honom, Philip Sidneys enda barn, är Sir Walter Raleigh nästan den enda vi har kvar från den stora tiden.

James Tala inte om hennes självmord. Det är en statshemlighet. För resten lär det ha varit Sir Walter som gav henne giftet. Ingen får någonsin veta att Philip Sidneys, vår nationalhjältes dotter, tog sig själv av daga. Ingen social skandal kunde vara värre än om det blev allmänt känt. – Och är då min tid den lilla tiden?

Bacon Ni ger mig inget val.

James Nej, det gör jag inte.

Bacon Är det verkligen värt att avrätta en så gammal man?

James Det är bara det som fattas som kronan på hans karriär av misslyckanden, fåfänga och övermod.

Bacon Han gav er Amerika, liksom Elisabeth gav er England.

James Det hade jag rätt till. Amerika hade vi fått i varje fall. Försvara honom inte, Sir Francis. Anklaga honom.

Bacon Då måste jag få något att anklaga honom för.

James Var lugn. Vi har byggt upp anklagelsematerial mot honom under alla hans femton år i Towern.

Akt V scen 1. Wilton House.

Mary Sidney Berätta allt som Sir Walter Raleighs slut.

Ben Jonson Det var den sista elisabetanen, och kungen gav sig inte förrän han äntligen lyckats få honom avrättad, vilket han ansträngde sig så till den grad ända sedan han övertog regeringen som om det var hans regerings huvudändamål.

Mary Det gick rykten om Sir Walters förgiftningar.

Jonson Bara falska rykten alltsammans. Han var mycket kunnig i örtmedicin och medicinalväxter, han införde ju både whisky från Irland och tobak från Amerika, men han vållade aldrig någon annans död genom gift. Det hade han absolut inga motiv till. Prins Henry avgudade honom och försökte beveka sin far att få honom fri, och när han själv plötsligt blev sjuk ville Sir Walter bistå med sitt örtmedicinska kunnande, men hans mediciner stoppades, och det är mycket möjligt att det var därför kronprins Henrik dog till fatal förlust för England. I stället spreds ryktet att Sir Walter förgiftat honom. Men Sir Walter var en folkets man, och det var därför kung James alltid svävade i dödlig fruktan för honom.

Mary Varför antog Sir Francis Bacon åtalet mot honom?

Jonson Han hade väl inget val. Kungen tvingade honom. Han hade aldrig gjort det frivilligt. Jag antar att kungen hotade honom med avsked om han inte antog sig åtalet. Sir Francis är alltför mäktig för att mena sig ha råd att förlora något.

Mary Tids nog blir han nog också förintad som alla andra som vågat vara något. Jag undrar hur han känner sig nu när han fått se både Essex och Raleigh halshuggna genom hans åtal. Tror du Sir Walter hade någon hand i min brorsdotters död?

Jonson Hon ville det själv, och ingenting hade kunnat stoppa henne. Om Sir Walter var behjälplig var det av barmhärtighet för att göra hennes död så lindrig och behaglig som möjligt. Det kallas eutanasi.

Mary Det är en väl bevarad hemlighet. Egentligen vet ingen om det, utom de närmaste i vår egen poetiska cirkel.

Jonson Är det slut nu med Shakespearepoeten för gott?

Mary Naturligtvis. Han avtackades och betalades rundligt för sin tystnad efter Rutlands död och försvann till Stratford där han dog fyra år senare i all obemärkthet men med sin rundliga förmögenhet som bevis på att pengar var den enda framgång han var intresserad av och levde för. Det återstår bara för oss att avsluta verket. Vi är tacksamma för din hjälp. Jag tänker se till att The First Folio blir en bestående framgång både litterärt och ekonomiskt. Bara hälften av pjäserna blev ju publicerade under hans levnad och det i ganska dåligt skick. Min dikt över paret får avsluta verket.

Jonson Vem skrev alla pjäserna egentligen? Var det Roger eller Elizabeth eller båda tillsammans? Var det ni eller Marlowe eller Oxford och Derby?

Mary Det spelar ingen roll. Min bror angav tonen. Han publicerade ingenting utom anonymt. Sir Walter Raleigh följde konsekvent hans exempel. Pjäserna och dikterna har redan publicerats under namnet Shakespeare, och det fick han rundligt

betalt för. Det är lika bra att bibehålla det namnet, som ändå inte säger någonting, då mannen bara var en skyltdocka.

Jonson Även sonetterna?

Mary De är för personliga för att deras upphovsmans namn någonsin skall kunna tillkännages.

Jonson Naturligtvis kommer vi alla konsekvent att följa er diskretion.

Mary Tack, Ben Jonson. Er hjälp är ovärderlig.

Virhamn 13-16.6.2014